

Το αριστουργηματικό τροπάριο της Κασσιανής

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Το βράδυ της Μεγάλης Τρίτης, ψάλλεται στις Εκκλησίες ο όρθρος της Μεγάλης Τετάρτης. Το τελευταίο τροπάριο στην ακολουθία είναι αυτό της ευσεβούς και λογίας ποιητριάς του Βυζαντίου, Κασσιανής.

Από τον βυζαντινό χρονογράφο Συμεών Μάγιστρο (990 μ.Χ) μαθαίνουμε ότι η Ευφροσύνη, μητέρα του αυτοκράτορα Θεόφιλου και κόρη του Κωνσταντίνου του ΣΤ', στην προσπάθειά της να παντρέψει το γιο της, το έτος 830μ.Χ, διοργάνωσε στην μεγαλόπρεπη αίθουσα Τρικλίνιο των ανακτόρων της Κωνσταντινούπολης, μεγάλη σύναξη από τις πιο όμορφες κοπέλες της Αυτοκρατορίας. Η προσέλευση υπήρξε μεγάλη από «καλλίστας παρθένους». Κι όταν παρατάχθηκαν στη σειρά, καθισμένες πάνω σε πολυτελή ανάκλιντρα, ο αυτοκράτορας Θεόφιλος περιήλθε μπροστά τους να διαλέξει την μέλλουσα σύζυγό του και αυτοκράτειρα, δίνοντας σε όποια διάλεγε ένα χρυσό μήλο.

Η ομορφότερη ήταν η Κασσιανή, που η ομορφιά της θάμπωσε το νεαρό Θεόφιλο και σ' αυτήν επρόκειτο να δώσει το μήλο, σύμβολο της προτίμησής του. Θέλοντας όμως να διαπιστώσει αν και η εξυπνάδα της ήταν ανάλογη με την ομορφιά της, της είπε: «Ως άρα δια γυναικός ερρύη τα φαύλα» («Από τη γυναίκα ξεκινούν τα κακά

πράγματα»), υπονοώντας την Εύα. Η Κασσιανή όμως δεν ξαφνιασθηκε και θέλοντας να δείξη και την εξυπνάδα της απάντησε: «Αλλά και δια γυναικός πηγάζει τα κρείττονα» («Και από τη γυναίκα πηγάζουν τα καλύτερα, τα ευγενέστερα»), υπονοώντας την Παναγία, που έφερε στον κόσμο το μεγαλύτερο αγαθό.

Αυτή όμως η πράγματι έξυπνη απάντηση χαρακτηρίσθηκε από τον Θεόφιλο ότι περιείχε και κάποια προπέτεια και επιπολαιότητα, οπότε έδωσε το μήλο στην επίσης ωραία, αλλά και σεμνή Θεοδώρα.

Η Κασσιανή απογοητεύθηκε από την αποτυχία της και πήρε την απόφαση να αποτραβηχτή από τον κόσμο και να μονάση. Έκτισε με δικά της χρήματα ένα μοναστήρι, που πήρε αργότερα το όνομά της, ντύθηκε το μοναχικό σχήμα και αφιερώθηκε στη λατρεία του Χριστού και στην ποίηση, συνδυάζοντας έτσι τη βαθειά ευσέβεια και την κλίση της στα γράμματα. Λέγεται μάλιστα ότι μετά την αποτυχία της είπε: «Επειδή δεν έγινα βασίλισσα του προσκαίρου τούτου κόσμου, θα γίνω υπήκοος της αιωνίας Βασιλείας του Χριστού».

Εκεί στο μοναστήρι εκδηλώθηκε και το έμφυτο καλλιτεχνικό της ταλέντο και το βαθύ θρησκευτικό της συναίσθημα συνθέτοντας εκκλησιαστικούς ύμνους, τροπάρια, Ιδιόμελα. Εκεί στην ήσυχη και υποβλητική ατμόσφαιρα του μοναστηριού συνέθεσε και το περίφημο Ιδιόμελο «Τροπάριο της Κασσιανής» από το όνομά της, που αργότερα η Ορθόδοξη Εκκλησία το καθιέρωσε ως Δοξαστικό των Αποστίχων του Όρθρου της Μεγάλης Τετάρτης.

Φαίνεται καθαρά ότι η Κασσιανή εμπνεύστηκε το Ιδιόμελο αυτό τροπάριο από τα λόγια των Ευαγγελιστών, που δεν αναφέρονται στη Μαρία τη Μαγδαληνή, όπως πολλοί πιστεύουν, αλλά στην ανώνυμη αμαρτωλή γυναίκα, τη μοιχαλίδα, που ο Χριστός έσωσε από βέβαιο λιθοβολισμό του έξαλλου πλήθους των Φαρισαίων για το ηθικό της παράπτωμα, με εκείνα τα λόγια Του: «Ο αναμάρτητος πρώτος τον λίθον βαλέτω επ' αυτήν». Και όταν αργότερα ο Ιησούς βρέθηκε στο σπίτι του Σίμωνα του Φαρισαίου του λεπρού, η αμαρτωλή εκείνη γυναίκα αισθάνεται την ανάγκη να πάη να εκφράση την ευγνωμοσύνη και αφοσίωσή της στον Σωτήρα Χριστό. Αγοράζει αρώματα, ντύνεται ταπεινά και σεμνά και ταπεινωμένη και συντετριμμένη, με δάκρυα στα μάτια, έρχεται και πλένει τα πόδια του Ιησού και τα σκουπίζει με τα ξέπλεκα μαλλιά της. Τα δάκρυά της εκείνα ήταν δάκρυα ελέους και συντριβής και κλαίει με πάθος να την ευσπλαχνιστή ο Θεός της αγάπης και της συγχώρεσης.

Το παραπάνω περιστατικό το αναφέρουν οι τρεις από τους τέσσερις Ευαγγελιστές.

Ο Λουκάς (ζ. 37-38) γράφει: «Και ιδού γυνή εν τη πόλει ήτις ην αμαρτωλός, και επιγνούσα ότι ανάκειται εν τη οικία του Φαρισαίου, κομίσασα αλάβαστρον μύρου και στάσα οπίσω παρά τους πόδας αυτού κλαίουσα, ήρξατο βρέχειν τους πόδας αυτού τοις δάκρυσιν και ταις θριξί της κεφαλής αυτής εξέμασσε και κατεφίλει τους πόδας αυτού και ήλειφε τω μύρῳ».

Ο Ματθαίος (κστ`, 6-7): «Του δε Ιησού γενομένου εν Βηθανία εν οικία Σίμωνος του λεπρού, προσήλθεν αυτώ γυνή αλάβαστρον μύρου έχουσα βαρυτίμου, και κατέχεεν επί την κεφαλήν αυτού ανακειμένου».

Και ο Μάρκος (ΙΔ` 3) λέγει: «Και όντος αυτού εν Βηθανία εν τη οικία Σίμωνος του λεπρού, κατακειμένου αυτού ήλθε γυνή έχουσα αλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικής πολυτελούς και συντρίψασα το αλάβαστρον κατέχεεν αυτού κατά της κεφαλής».

Και την πληγωμένη και πονεμένη καρδιά της Κασσιανής δεν ήταν δυνατόν να μην αγγίξη ο κραδασμός εκείνης της αμαρτωλής γυναίκας. Και διατυπώνει στο αριστουργηματικό εκείνο τροπάριο, που φέρει το όνομά της, με λυρική έξαρση και υποβλητικότητα τον δικό της ψυχικό κραδασμό.

Κείμενο και μετάφραση του τροπαρίου της Κασσιανής

Κύριε, ή έν πολλαῖς άμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή,

Κύριε, η γυναίκα που έπεσε σε πολλές αμαρτίες,

τήν σήν αἰσθομένη θεότητα, μυροφόρου άναλαβοῦσα τάξιν,

σαν ένοιωσε τη θεότητά σου, γίνηκε μυροφόρα

όδυρομένη, μύρα σοι, πρὸ τοῦ ένταφιασμοῦ κομίζει.

και σε άλειψε με μυρουδικά πριν από τον ενταφιασμό σου

Οἱμοι! λέγουσα, ὅτι νύξ μοι ὑπάρχει, οἶστρος άκολασίας,

κι έλεγε οδυρόμενη: Αλλοίμονο σε μένα, γιατί μέσα μου είναι νύχτα κατασκότεινη

ζοφώδης τε καὶ άσέληνος έρως τῆς άμαρτίας.

και δίχως φεγγάρι, η μανία της ασωτείας κι ο έρωτας της αμαρτίας.

Δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρύων,

Δέξου ἀπὸ μένα τις πηγὴς των δακρύων,

ὁ νεφέλαις διεξάγων τῆς θαλάσσης τὸ ὕδωρ·

εσύ που μεταλλάζεις με τα σύννεφα το νερό της θάλασσας.

κάμφθητί μοι πρὸς τοὺς στεναγμοὺς τῆς καρδίας,

Λύγισε στ' αναστενάγματα της καρδιάς μου,

ὁ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς τῇ ἀφάτῳ σου κενώσει.

εσύ που ἐγείρες τον ουρανὸ και κατέβηκες στη γῆς.

Καταφιλήσω τοὺς ἀχράντους σου πόδας,

Θα καταφιλήσω τα ἀχραντα ποδάρια σου,

ἀποσμήξω τούτους δὲ πάλιν τοῖς τῆς κεφαλῆς μου βοστρύχοις·

και θα τα σφουγγίσω πάλι με τα πλοκάμια της κεφαλῆς μου·

ὧν ἐν τῷ παραδείσῳ Εὐὰ τὸ δειλινόν,

αυτὰ τα ποδάρια, που σαν ἡ Εὐὰ κατὰ το δειλινόν,

κρότον τοῖς ὧσιν ἤχηθεῖσα, τῷ φόβῳ ἐκρύβη.

τ' ἄκουσε να περπατάνε, ἀπὸ το φόβο της κρύφτηκε.

Ἄμαρτιῶν μου τὰ πλήθη καὶ κριμάτων σου ἀβύσσους

Των αμαρτιῶν μου τα πλήθη και των κριμάτων σου την ἀβυσσο,

τίς ἐξιχνιάσει, ψυχοσῶστα Σωτήρ μου;

ποιος μπορεῖ να τα ἐξιχνιάση, ψυχοσώστη Σωτήρα μου;

Μή με τὴν σὴν δούλην παρίδης, ὁ ἀμέτρητον ἔχων τὸ ἔλεος.

Μην καταφρονέσης τη δούλη σου, εσύ που ἔχεις τ' ἀμέτρητο ἔλεος

(Μεταγραφή: Φώτης Κόντογλου)